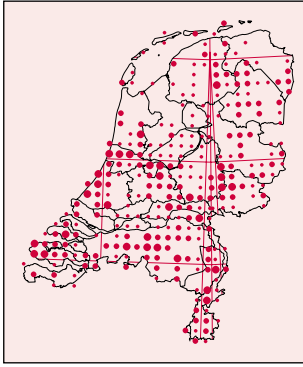
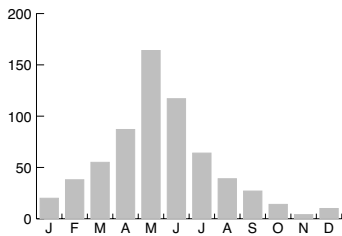
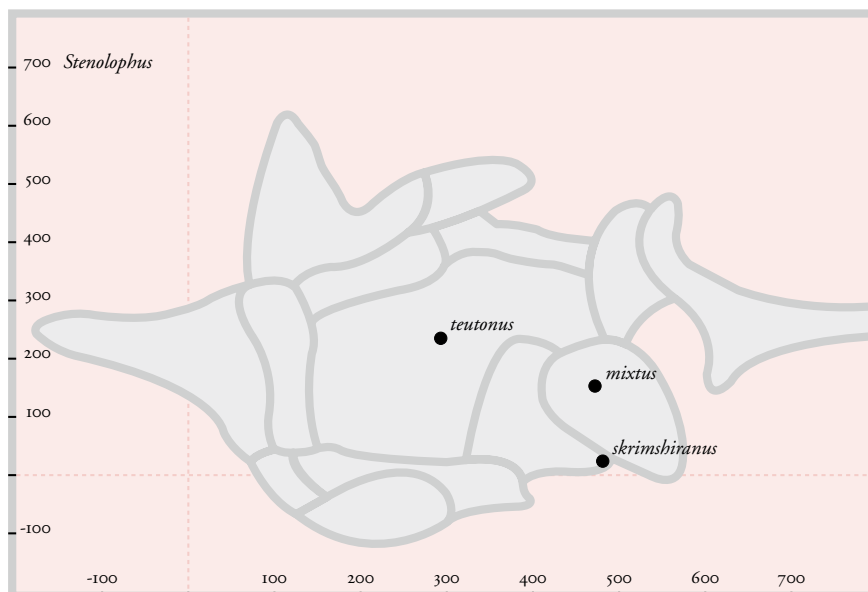

Figuur 234

Stenolophus: aantal soorten per hok, 3 klassen (1-3 soorten).

314 *Stenolophus mixtus***Figuur 235**

Ordinatie van *Stenolophus*.

GENUS STENOLOPHUS

soorten 314-316

Kleine soorten, vaak zwart met een rode tekening op een gedeelte van de dekschilden. De afmetingen liggen tussen de 5 en 7 mm.

Areaal

Stenolophus is verspreid in nagenoeg alle biogeografische regio's, maar meer dan de helft van de ruim 65 soorten vinden we in het Holarctisch gebied (BALL 1960, KM). In het Palearctische gebied komen meer dan 20 soorten voor en in Europa ca. 10. In Nederland zijn drie soorten waargenomen (fig. 234).

Oecologie

Stenolophus-soorten zijn zonder uitzondering aangepast aan zeer natte, meestal moerassige terreintypen (ordinatie in fig. 235).

Biologie

Nachtactief. Voortplanting in het voorjaar. De vleugels zijn goed ontwikkeld en de dieren kunnen goed vliegen.

Taxonomie

Het genus is in het verleden beschouwd als subgenus van *Acupalpus* (CSIKI 1932), maar dit werd, op taxonomische gronden, terecht door andere auteurs niet overgenomen (BALL 1960).

314 *Stenolophus (Stenolophus) mixtus***Areaal**

West-Palearctische soort. In geheel Europa, behalve het noorden. Vanaf Noord-Afrika naar het oosten tot Klein-Azië, de Kaukasus en West-Siberië. **Areaalkarakteristiek:** 9, Nederland: subcentraal.

Voorkomen

In geheel Nederland verbreid, algemeen, maar iets zeldzamer op de pure zandgronden. Op de Britse Eilanden in hoofdzaak zuidelijk en oostelijk, zeldzaam in West-Ierland en Zuid-Wales; in 1993 ontdekt op het eiland Man (LUFF 1998). Niet in Schotland. In Denemarken vrij zeldzaam in Jutland, maar algemener op de eilanden (BANGSHOLT 1983). In Zweden in het zuiden en zuidoosten, voor 1945 zeer zeldzaam, maar recent sterk uitbreidend in noordelijke richting (LINDROTH 1945, 1986). In Noorwegen en Finland pas recent, maar uitbreidend. In Duitsland niet zeldzaam, behalve in Zuid- en Zuidwest-Duitsland (HORION 1941). De vermelding als bedreigde soort op de lijst van Mossakowski (1991) is vreemd, daar deze soort volgens de meeste berichten juist toeneemt. In Zwitserland verbreid in de omgeving van Basel en in het heuvelland van Genève tot aan de Bodensee (MARGGI 1992). In België verbreid in het lage westelijke deel, maar uitgesproken zeldzaam in het oosten (DESENDER 1986). **Status:** in Nederland en het omliggend gebied is het aantal waarnemingen zeer duidelijk toegenomen (DESENDER & TURIN 1986, 1989).

Oecologie

Hygrofiel. Een soort van natte en vochtige plaatsen zoals moerassen en de oevers van poelen, met name op modderige of kleiige bodem met een vrij rijke vegetatie (LINDROTH 1974, 1986, LUFF 1998). Veel op plaatsen met (tijdelijk) instabiele omstandigheden, bijvoorbeeld natte bossen en natte graslanden met struweel die 's winters geheel onder water komen te staan, ook in aanspoelselgordels. Vooral in het laagland, maar in Midden-Europa ook in het heuvelland en de bergen tot maximaal 1000 m (BURMEISTER 1939, MARGGI 1992). Soms in composthopen, onder vochtig plantenmateriaal en in mos. **Vangpotten.** Groep: H2 (124 series, 35.365 individuen). De vangsten komen vrijwel uitsluitend uit zeer vochtige en natte terreintypen met een vrij dichte begroeiing, zoals hoogveen [1], vochtig struweel [23], rietlanden en drooggevallen gronden [28-31]. Niet in te open, natte terreintypen [32-33]. **Eurytopie:** 6 (PRES = 0,42 en SIM = 0,74). **Bodem** en **Vocht:** geen voorkeur. **Begeleiders:** *Pterostichus vernalis* 89,5% (21,9%), *Pterostichus strenuus* 84,7% (16,7%), *Pterostichus niger* 79,8% (15,4%), *Anisodactylus binotatus* 77,4% (41,4%), *Pterostichus melanarius* 77,4% (19,3%), *Pterostichus nigritarhaeticus* 77,4% (22,2%), *Loricera pilicornis* 73,4% (13,2%), *Bembidion tetracolum* 71,8% (30,3%), wederzijds > 50% *Bembidion assimile* 75,8% (63,5%) en *Agonum thoreyi* 57,3% (76,3%).

Biologie

Nachtactief, maar bij verstoring snel uit hun rustplaatsen tevoorschijn komend. Voortplanting in het voorjaar, overwintering als imago. De larve is opgenomen in de tabellen van Arndt (1991) en Luff (1993).

Dispersie: macropteer. Volgens Desender hebben alle individuen optimaal ontwikkelde vleugels en volledig ontwikkelde vliegspieren, hetgeen voor deze soort als adaptief aan de vaak temporele biotopen te beschouwen is. Vliegwaarnemingen, vooral 's nachts. In Drenthe ook in raamvallen, per halve maand: april 0/2, mei 6/7, juni 0/1 en juli 1/2. (TVH). De soort is ook in de IJsselmeerpolders waargenomen, ook in raamvallen (HAECK 1971).

Bedreiging

Niet bedreigd. Niet geschikt als indicatorsoort.

315 *Stenolophus (Stenolophus) skrimshiranus***Areaal**

West-Palearctische soort. West-Europa, Noord-Afrika. Naar het oosten tot Polen, Bulgarije, Klein-Azië, Kaukasus, Transkaspische en Syrië. **Areaalkarakteristiek:** 6, Nederland: submarginaal.

Voorkomen

In Nederland zeer verspreid en zeer incidenteel. Op de Britse Eilanden plaatselijk in Zuid- en Oost-Engeland, recentelijk meestal nabij of aan de kust (LUFF 1998). In Groot-Brittannië op de Rode Lijst (HYMAN 1992). In Denemarken op de eilanden, zeldzaam (BANGSHOLT 1983). Niet in Fennoscandië (LINDROTH 1986). In Duitsland over een groot gebied, maar zeer verspreid en plaatselijk, met grote gaten in de verspreiding (HORION 1941). Op de Rode Lijsten van Bremen (MOSSAKOWSKI 1991), Berlijn (BARNDT ET AL. 1991) en Baden-Württemberg (TRAUTNER 1992B) en diverse andere gebieden (TRAUTNER & MÜLLER-MOTZFELD 1995). In Zwitserland, daar na 1900 slechts zeer incidenteel (MARGGI 1992) en Oostenrijk (FRANZ 1983) eveneens op de Rode Lijst. In België alleen in het westen, slechts weinig na 1950, op de Rode Lijst van Vlaanderen (DESENDER 1986, DESENDER ET AL. 1995).

Status: in België is het aantal vindplaatsen teruggelopen, maar in Nederland en Denemarken ongeveer gelijk gebleven (DESENDER & TURIN 1986, 1989).

Oecologie

Zeer hygrofiel. Een soort van natte, kleiige en humusrijke bodem op terreinen met voldoende beschaduwing, in Noord-Europa en in Groot-Brittannië vooral aan de kust (LINDROTH 1974, 1986). In Midden-Europa aan begroeide oevers van moerassige poelen in broekbossen, langs slootkanten en modderige oevers van rivieren en meren (BURMEISTER 1939, MARGGI 1992). In hoofdzaak een laaglandsoort.

Vangpotten. Groep: Z(H) (2 series, 13 individuen). De weinige vangsten komen alle uit rietland in Zuidelijk Flevoland [28]. Het beeld van de habitat is hiermee zeker niet compleet. **Eurytopie, Bodem, Vocht en Begeleiders:** onvoldoende gegevens.

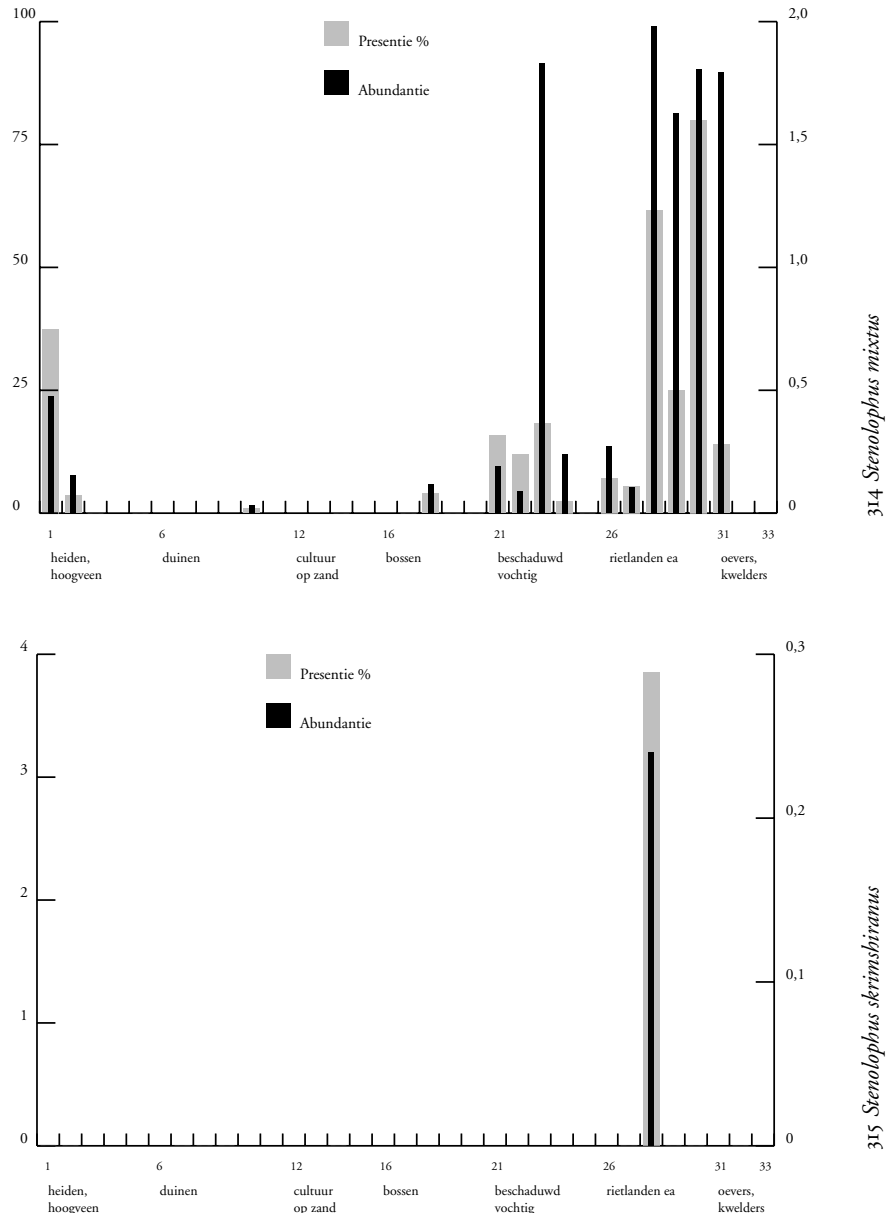
Biologie

Nachtactief. Voortplanting in het voorjaar. 'Verse' dieren verschijnen in de herfst. De larve is onbekend.

Dispersie: macropter. Vliegwaarnemingen zijn bekend. Volgens Lindroth (1986) ook aangetroffen in aanspoelsel aan de kust. Een exemplaar is enkele jaren na de inpoldering van Zuidelijk Flevoland gevangen in een moerassig rietland, in de kwelzone achter de dijk langs het Eemmeer. Mede omdat het een bewoner is van een instabiele biotoop, is het waarschijnlijk dat de soort over een goed verspreidingsvermogen beschikt.

Bedreiging

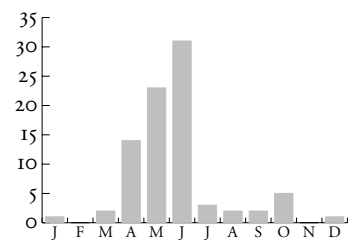
Zeer waarschijnlijk een bedreigde soort. Gegevens over de aard van de bedreiging ontbreken goeddeels. Onderbemon-

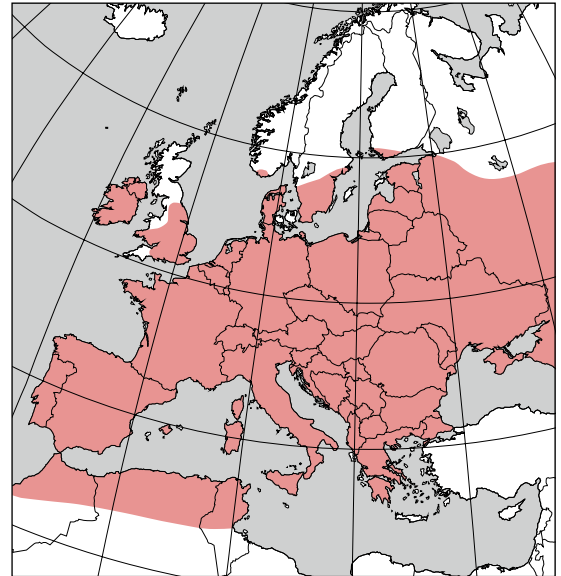
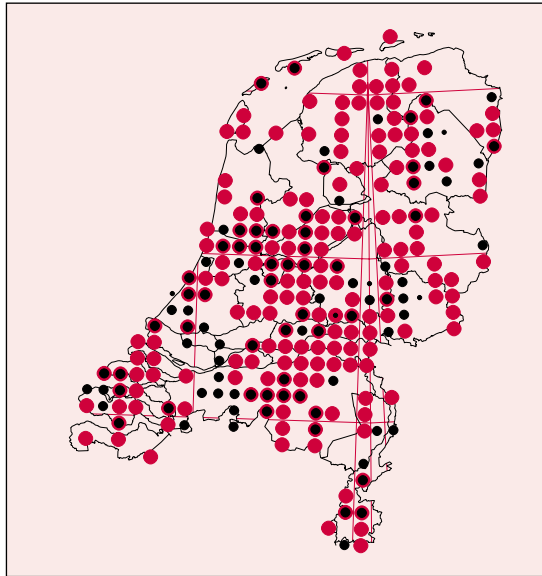
stering van natte terreinen speelt bij het relatief kleine aantal waarnemingen zeker een grote rol. Hyman (1992) gaf aan dat vooral verdroging van moerasbossen door drainage, een groot gevaar inhoudt. De soort is te zeldzaam om bruikbaar te zijn als indicator, maar zijn aanwezigheid zal waarschijnlijk duiden op zeldzame en wellicht bijzondere vochtige plaatsen. Desender et al. (1995), pleiten voor het behoud van vochtige graslanden en het beschermen van oevermilieus tegen waterverontreiniging en instroming van meststoffen, alsmede het handhaven van een hoog waterpeil in het algemeen.

316 *Stenolophus (Stenolophus) teutonius***Areaal**

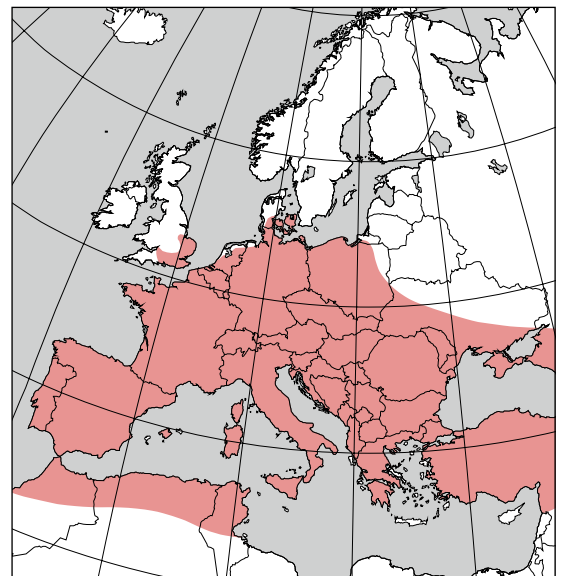
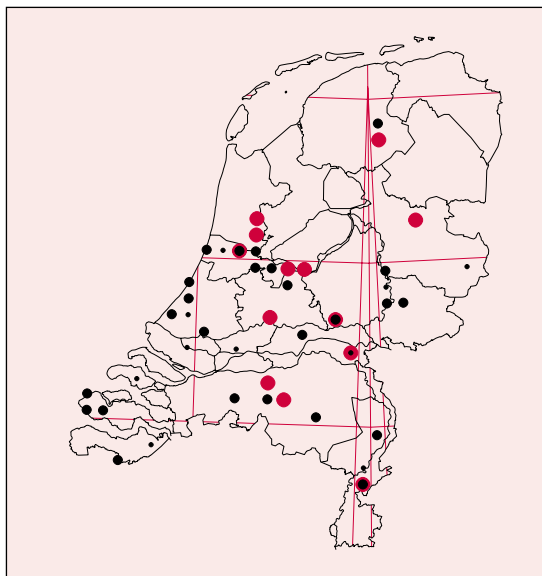
West-Palearctische soort. Europa, behalve het noorden, naar het oosten mogelijk tot de Oeral. Op de Azoren, de Canarische Eilanden, Madeira, in Noord-Afrika inclusief Egypte en het gehele Mediterrane gebied tot de Kaukasus

. Plaat 14:5315 *Stenolophus skrimshiranus*

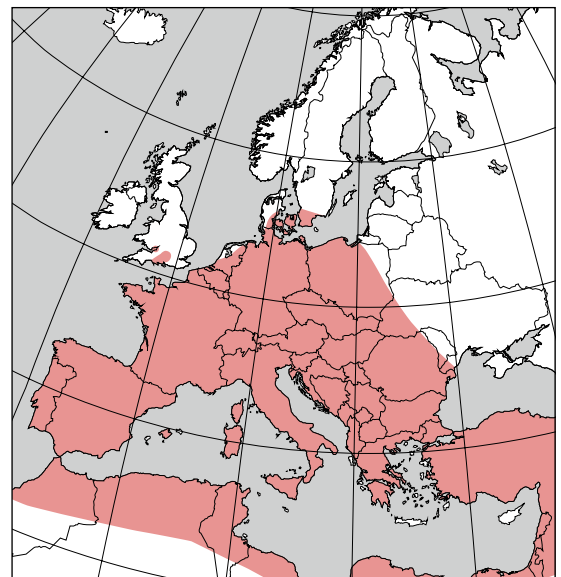
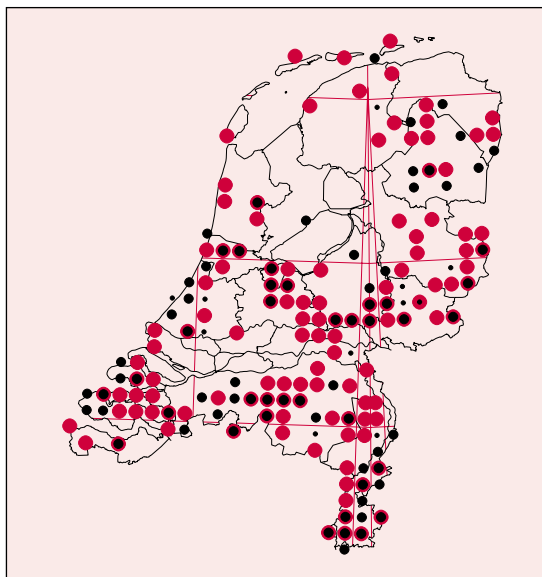
314 *Stenolophus mixtus*

315 *Stenolophus skrimshirani*

316 *Stenolophus teutonius*

en westelijk Centraal-Azië. **Areaalkarakteristiek:** 9, Nederland: submarginaal.

Voorkomen

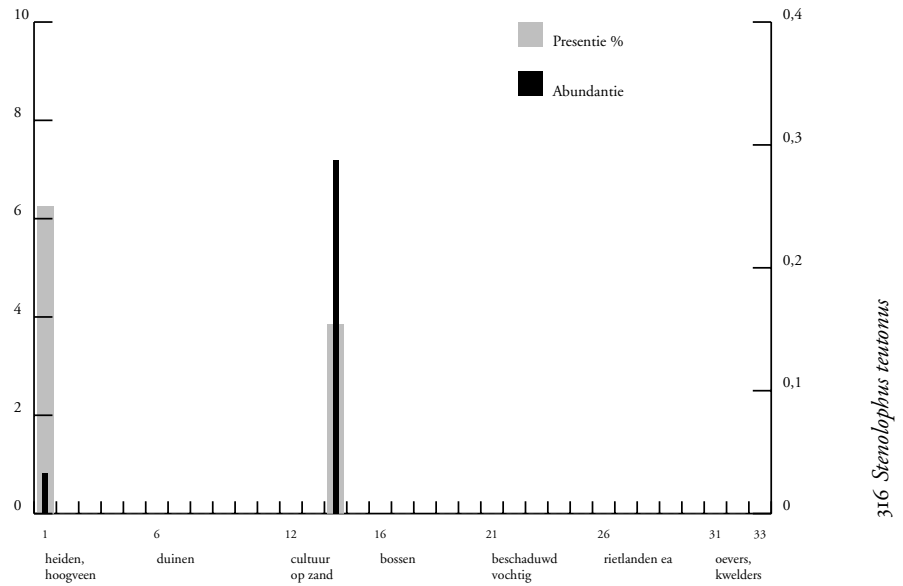
In Nederland verbreid in vochtige gebieden. Minder algemeen op de zandgronden. Op de Britse Eilanden alleen in Zuid-Engeland en Wales, recentelijk in Hampshire, Surrey en Sussex (LUFF 1998). Op de waarschuwingslijst van Hyman (1992). In Denemarken zeer zeldzaam, het is twijfelachtig of hij daar permanent is gevestigd (BANGSHOLT 1983). In Zweden incidenteel en niet gevestigd, niet in overig Fennoscandië (LINDROTH 1945, 1986). In Duitsland verbreid en over het algemeen niet zeldzaam, met name in het westen en zuiden (HORION 1941). In het noorden van Duitsland plaatselijk. In Zwitserland in het bekken van Genève, langs de zuidflank van de Jura, tot aan de Bodensee en in Tessin (MARGGI 1992). In België verbreid, behalve in de Ardennen en Luxemburg.

Status: in Nederland en het omliggend gebied is het aantal vindplaatsen gestegen (DESENDER & TURIN 1986, 1989).

Oecologie

Zeer hygroofiel. Voornamelijk in vrij open terreinen, aan de oevers van stilstaand of stromend water, op akkers en in ruderaal terreinen, meestal op vochtige tot natte klei of kleiig zand; niet op puur zand en grindachtige bodem (DESENDER 1989A, LINDROTH 1974, 1986). Ook in open veen en in aanspoelselgordels (BARNDT ET AL. 1991). Vaak in gezelschap van *Omophron limbatum*, *Agonum marginatum* en *Chlaenius vestitus*. In Midden-Europa een soort van het laagland en het middelgebergte, meestal tot ca. 600 m, maar in zeldzame gevallen tot maximaal 1200 m (BURMEISTER 1939, MARGGI 1992). In Zwitserland volgt hij de rivierdalen. Niet strikt gebonden aan oevers, maar ook in moerassen en groeven.

Vangpotten. Groep: Z(B) (2 series, 2 individuen). Gezien de vele recente handvangsten, is het zeer verwonderlijk dat deze soort praktisch ontbreekt in het vangpotmateriaal. Waarschijnlijk ligt de verklaring in het feit dat de habitat, evenals van enkele *Agonum*- en *Bembidion*-soorten, te nat is om een goed functioneren van vangpotten mogelijk te maken. Onder andere op het 'groene strand' van Oost-

voorne, onder stenen en dood gras (MS). **Eurytopie, Bodem, Vocht en Begeleiders:** onvoldoende gegevens.

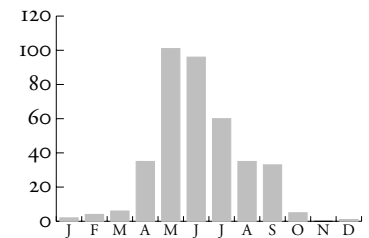
Biologie

Nachtactief, overdag tussen de wortels van planten. Voortplanting in het voorjaar. 'Verse' dieren verschijnen in augustus. De adulten zijn in winterkwartier aangetroffen van november tot maart. De larve is opgenomen in de tabellen van Arndt (1991) en Luff (1993).

Dispersie: macropteer. De relatieve vleugelontwikkeling is beduidend minder dan die van *S. mixtus*, maar de vliegspieren zijn steeds functioneel (DESENDER 1989A). De vliegwaarnemingen uit raamvallen in Drenthe beslaan een lange periode, per halve maand: april 3/1, mei 30/21, juni 8/7, juli 2/7, augustus 7/7, september 2/3, oktober 1/0 (TVH). Volgens Lindroth (1986) vaak in aanspoelsel aan zee.

Bedreiging

Volgens Hyman loopt de soort gevaar door verlaging van grondwaterstanden en het dempen van kleiputten etc. Geen geschikte indicatorsoort.

316 *Stenolophus teutonius*